

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

Кваліфікаційна робота

**з теми: «ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО УКРАЇНСЬКИХ
НАРОДНИХ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА»**

Виконав:

студент II курсу,
ММ1-М23 групи
Спеціальності 014 Середня освіта
за предметною спеціальністю
014.13 Середня освіта (Музичне
мистецтво)
Турик Єлисей Олегович

Керівник:

Чабан-Чайка Світлана Володимирівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент:

Печенюк Майя Антонівна,
кандидат педагогічних наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ.....	6
1.1. Теоретичне обґрунтування категорії «інтерес».....	6
1.2. Українські народні музичні традиції як важлива складова у формуванні культурної компетентності здобувача освіти НУШ.....	10
1.3. Методика формування у молодших школярів інтересу до українських народних музичних традицій.....	15
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	23
2.1. Критерії та рівні сформованості інтересу до українських народних музичних традицій у молодших школярів.....	23
2.2. Результати дослідно експериментальної роботи по впровадженню українських народних музичних традицій на уроках мистецтва.....	35
2.3. Динаміка розвитку інтересу учнів початкової школи до українських народних музичних традицій.....	45
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Українські народні музичні традиції займають важливе місце у формуванні культурної компетентності здобувачів освіти в умовах Нової української школи (НУШ). Вони є частиною національної культурної спадщини, яка дозволяє учням усвідомлювати свою етнічну та культурну ідентичність, знайомитися з історичними, моральними та естетичними цінностями народу.

Згідно з концепцією НУШ, одним із ключових компонентів формування компетентностей є культурна компетентність, яка передбачає знання та розуміння традицій, звичаїв, мистецтва і способу життя своєї країни. Українські народні музичні традиції, зокрема обрядові пісні, коломийки, думки, козацькі, ліричні та жартівливі твори, є інструментом, через який учні можуть інтегруватися у культурний простір рідного краю.

На уроках мистецтва ці традиції сприяють розвитку у школярів таких важливих якостей, як повага до історико-культурної спадщини, відчуття належності до спільноти, емоційна відкритість і творче мислення. Використання елементів народної музики в освітньому процесі допомагає здобувачам освіти усвідомити культурну унікальність України у глобальному контексті, формує естетичний смак і розвиває музичні здібності.

Формування інтересу до українських народних музичних традицій є важливим завданням сучасної початкової освіти, оскільки воно сприяє збереженню національної ідентичності, розвитку духовно-культурних цінностей і патріотизму у молодого покоління. У молодшому шкільному віці діти активно формують свої естетичні смаки, емоційно-почуттєву сферу та соціально-культурну свідомість. Уроки мистецтва створюють сприятливі умови для занурення школярів у багатий світ української музичної спадщини, яка є важливим елементом культурної спадщини народу.

Водночас сучасна освітня система часто стикається з проблемами зниження інтересу дітей до традиційної культури через вплив масової культури та недостатню

інтеграцію народного мистецтва у шкільний процес. Оскільки українські народні музичні традиції є не лише засобом збереження національної культури, але й ефективним інструментом формування культурної компетентності школярів, що відповідає завданням сучасної української освіти, спрямованої на виховання гармонійної, освіченої та культурно свідомої особистості, розробка ефективних методів і прийомів, які сприяють активізації інтересу молодших школярів до української народної музики на уроках мистецтва, є актуальною й затребуваною.

Об'єкт дослідження – українські народні музичні традиції як складова формування культурної компетентності молодшого школяра.

Предмет дослідження – формування інтересу до українських народних музичних традицій у молодших школярів на уроках мистецтва.

Мета дослідження дослідити особливості формування інтересу до українських народних музичних традицій у молодших школярів на уроках мистецтва.

Відповідно до означеної мети сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичне обґрунтування категорії «інтерес».
2. Проаналізувати українські народні музичні традиції як важливу складову у формуванні культурної компетентності здобувача освіти НУШ
3. Визначити місце української пісні у структурі уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» (розділ «Музичне мистецтво») у 4 класі.
4. Окреслити критерії та рівні сформованості інтересу до українських народних музичних традицій у молодших школярів
5. Провести дослідно-експериментальну роботу по впровадженню українських народних музичних традицій на уроках мистецтва та представити її результати
6. Дослідити динаміку розвитку інтересу учнів початкової школи до українських народних музичних традицій.

Методи дослідження. У ході дослідження було використано такі методи:

теоретичні: теоретико-методологічний аналіз проблеми дослідження, узагальнення, систематизація теоретичних даних;

емпіричні: педагогічний експеримент – дослідно-експериментальна робота з формування інтересу до українських народних музичних традицій у молодших школярів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання отриманих результатів у науково-практичній діяльності ЗВО, при читанні загальних та спеціальних курсів дисциплін за спеціальністю 014 Музичне мистецтво (середня освіта), у діяльності закладу загальної середньої освіти для підвищення інтересу у учнів початкової школи до українських народних музичних традицій.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на педагогічному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Основні положення дослідження були представлені на засіданнях кафедри музичного мистецтва, на звітній науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за 2023-2024 навчальний рік, за матеріалами якої випущено електронну версію збірника наукових праць студентів і магістрантів мистецьких спеціальностей педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Публікації. Основні положення магістерського дослідження знайшли відображення в статті: Турик Єлисей. Формування інтересу школярів до української традиційної музичної культури. Наукові праці студентів та магістрантів мистецьких спеціальностей Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс] / [редкол.: В. Лабунець (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 223-227.

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 75 сторінок, із яких 60 сторінок основного тексту. У роботі викладено 24 рисунки, 9 таблиць. Список використаних джерел налічує 42 найменування. У роботі міститься 5 додатків, викладені на 9 сторінках.

ВИСНОВКИ

1. Формування інтересу до музичної діяльності в учнів є багатограним процесом, який залежить від педагогічних умов, індивідуальних особливостей учнів та специфіки навчально-виховного процесу. Сформований інтерес забезпечує емоційне залучення, сприяє розвитку пізнавальної активності та творчого мислення, а також формуванню стійкої мотивації до діяльності. Ефективне поєднання педагогічних методів, що стимулюють емоційну, когнітивну та соціальну складові, сприяє глибшому залученню школярів до мистецтва. Саме системний підхід до роботи з інтересом, який включає розвиток емоційної сфери, створення мотиваційних ситуацій та використання інтегрованих форм навчання, дозволяє досягти високих результатів у вихованні творчої особистості.

2. Українська пісня в інтегрованому курсі «Мистецтво» у 4 класі є незамінним компонентом, який не лише навчає музичної грамотності, а й сприяє формуванню ціннісних орієнтирів, національної самосвідомості та естетичного смаку. Її роль як засобу інтеграції музичного мистецтва із іншими видами творчості відповідає завданням сучасної школи, акцентуючи увагу на вихованні гармонійно розвиненої особистості.

3. Українська народна пісня є потужним виховним засобом, сприяє збереженню та розвитку національних традицій, формує емоційний інтелект та естетичне сприйняття учнів. Інтеграція індивідуальної, групової та колективної діяльності на уроках музики за підтримки мультимедійних засобів сприяє активній участі та творчості молодших школярів. Використовуючи інтерактивні методи та зосереджуючись на унікальних особливостях української музичної спадщини, педагоги можуть ефективно виховувати інтерес учнів до музики та сприяти розвитку їх культурологічної компетентності в рамках Нової української школи.

4. Методика формування інтересу до українських народних музичних традицій у молодших школярів є комплексним підходом, що базується на науково обґрунтованих принципах, методах і педагогічних умовах. Вона спрямована на розвиток мотивації, аналітичних здібностей і творчого потенціалу учнів через

інтерактивне, емоційно насичене навчання та залучення до активної мистецької діяльності. Завдяки реалізації цієї методики, молодші школярі отримують можливість не лише поглибити знання про народну музичну спадщину, а й сформувати емоційний зв'язок із культурними традиціями свого народу. Критерії формування інтересу до українських народних музичних традицій базуються на емоційно-позитивному ставленні, знаннях про традиції, активній участі в музичній діяльності та розвитку критичного мислення. Визначення рівнів сформованості інтересу дозволяє оцінити прогрес учнів і виявити їх потреби у подальшому навчанні. Важливо, щоб навчальний процес враховував ці критерії, що сприяє ефективному формуванню інтересу.

5. Уроки музичного мистецтва, які акцентують увагу на українських народних музичних традиціях, можуть значно сприяти підвищенню включеності учнів у навчальний процес. Залучення інтерактивних методів та творчих завдань сприяє формуванню зацікавленості дітей, що, в свою чергу, підвищує їхній інтерес до вивчення української культурної спадщини. Це не лише розвиває музичні навички, але й формує позитивне ставлення до національної музики. В цьому контексті, після проведення інтерактивних уроків музичного мистецтва, важливо дослідити динаміку розвитку інтересу учнів початкової школи до українських народних музичних традицій. Це дослідження дозволить оцінити, як зміни у підходах до навчання впливають на сприйняття учнями української культури, а також виявити ефективні методи, які можуть сприяти подальшій популяризації народної музики серед молодого покоління. Така оцінка стане важливим кроком у вдосконаленні навчальних програм та залучення учнів до культурної спадщини. Дослідно-експериментальна робота показала позитивні результати: учні продемонстрували підвищений інтерес до українських народних пісень, активніше брали участь у виконаннях та створенні творчих проектів. Заняття, що інтегрують народну музику, значно підвищили рівень емоційної залученості учнів та їхні знання про культурні традиції. Це підтверджує ефективність методик, що застосовуються в навчальному процесі.

6. Аналіз рівня інтересу молодших школярів до українських народних музичних традицій показує, що 40% учнів мають достатній рівень інтересу, тоді як 30% – середній, 15% – високий і лише 15% – низький. Порівняно з попередніми результатами опитування учнів ЕГ, де інтерес був розподілений менш оптимістично, спостерігається позитивна динаміка: збільшення учнів з достатнім і середнім інтересом. Такий прогрес свідчить про покращення ситуації в експериментальній групі (ЕГ) порівняно з контрольною групою (КГ), що підтверджує ефективність впроваджених методик навчання. Динаміка розвитку інтересу демонструє зростання зацікавленості учнів до українських народних музичних традицій у процесі навчання. Порівняння початкових та фінальних результатів вказує на покращення емоційного сприйняття та усвідомлення ролі традиційної музики в їхньому житті. Це вказує на ефективність впроваджених методів та важливість продовження роботи в цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. Формування культурної компетентності як ключової на уроках української мови. *Молодь і ринок*. №8 (175), 2019. С. 94-99.
2. Воевідко Л. Музична педагогіка : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2022. 240 с.
3. Го Цзюнь. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до формування культурної компетентності школярів засобами інноваційних мистецьких технологій. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2023 р.
<http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/17891/3/Go.pdf>
4. Горбенко С. С. Основи методики музичної освіти: особистісний дискурс. Навчально-методичний посібник. Київ : Вид-во УДУ імені М. П. Драгоманова, 2024. 206 с.
5. Групи знань результатів. Мистецька галузь. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/927/92715/Kriteriyi_mistectvo.pdf
6. Дун Хао. Формування мистецького світогляду підлітків у процесі співацького навчання. На правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми, 2022. 196 с.
https://sspu.edu.ua/images/2022/docs/dis/dis_dun_hao_final_pdf_1_12464.pdf
7. Дяченко Т. О., Костенко Л. В. Формування інтересу до вокально-хорової діяльності. *Психолого-педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 52-59. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1897/1/9.pdf>
8. Заря Л.О. Суть і зміст методики формування інтересу до музики у молодших школярів з використанням мультимедійних технологій у процесі

вивчення дисципліни «Музика». Наукові записки кафедри педагогіки Випуск XXVI. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/download/3585/3151/>

9. Казьмірчук Н.С., Мальов С.В., Тодосієнко Н.Л. Шляхи формування естетичного сприймання молодших школярів засобами українського фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 51. 2018. С. 43-47.

10. Калашнюк В.М., Мельник Л.В. Роль традицій музичного виховання в морально-естетичному становленні особистості. *Педагогічні науки*. Випуск 86. 2019. С. 257-261.

11. КачурМ.М. Методика музичного виховання: Урок музичного мистецтва в сучасній українській школі: методичні рекомендації до змісту, організації та проведення уроків музичного мистецтва в ЗОШдля студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6020204 «Музичне мистецтво», 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Мукачєво: МДУ, 2017. 26 с.

12. Коваль О. В. Педагогічні умови формування інтересу школярів до музичної діяльності. *Психолого-педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 60-67. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1896/1/10.pdf>

13. Коваль Т. Виховання молодших школярів засобами української народної пісні в умовах Нової української школи. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2020. Том 3. № 27. С. 107-111. URL: <https://www.op.ua/ru/pedclass/naukova-stattya/vihovannya-molodshih-shkolyariv-zasobami-ukrayinskoyi-pisni-v-umovah-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli>

14. Концепція нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

15. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

16. Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті : збірник матеріалів наукового-методичного семінару «Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті» / За заг. ред. І. В. Ратинська, Л. В. Соляр. Кременець : Вид-во ім. Тараса Шевченка. 2019 142 с.
17. Лукава Д.В. Український музичний фольклор – важливий засіб естетичного виховання молодших школярів. *Студії молодих учених*. №2. 2017. С. 212-216.
18. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 4-го класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Генеза, 2021. 128 с.
19. Нагорна Д.В., Кушнір К.В. Патріотичне виховання молодших школярів у процесі інструментального музикування на уроках музичного мистецтва. *Theoretical and practical aspects of modern scientific research*. 2023. С. 200-202. URL: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/download/730/746>
20. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1093 від 02.08.2024 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92715/
21. Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. Т. М. Турчин. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. № 1. 164 с. http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1904/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%9D%D0%97_%E2%84%961_2020.pdf
22. Нова українська школа: стратегія розвитку особистості: збірник тез доповідей V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (5 червня 2024 р., Мукачєво) / За заг. ред. Г. В. Товканець. Мукачєво: Вид-во МДУ, 2024. с. 64.
23. Огляд концепції нової української школи. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf
24. Павловська О.В., Драч І.І. Формування ключових компетентностей у навчальному процесі ЗНЗ II-III ст. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/39.pdf

25. Пахомова Н.Г. Мотивація як основа формування інтегративних знань у процесі професійної підготовки. *Психологія і особистість*. 2017. №1(11). С. 223-236. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533670.pdf>
26. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
27. Про затвердження Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04#Text
28. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 9 листопада 2023 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмитрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 369 с. [tezy-2023.pdf](#)
29. Ройченко І.В. Використання фольклору на уроках музичного мистецтва в початкових класах. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ММК, 2016. 54с.
30. Романовський О.Г., Штученко І.Є. Методичні рекомендації до дисципліни «Загальна психологія. Психологія особистості» для студентів освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія». Харків: НТУ «ХПІ», 2019. с. 3. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/a47ff0c9-fab0-4de2-a834-89974277dff7/content>
31. Словник психологічних термінів. URL: <https://nuph.edu.ua/slovnik-psihologichnih-terminiv/>
32. Смагін І.І. Суспільствознавча компетентність учнів: поняття, зміст, структура. URL: https://old.zippo.net.ua/data/files/KafMetNavPredm/NaukRobota/1_Smagin_II.pdf
33. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4->

klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf

34. Тищенко О.В. Реалізація компетентнісного підходу на уроках української словесності. URL: <https://oin.in.ua/realizatsiya-kompetentnisnoho-pidhodu-na-urokah-ukrajinskoji-slovesnosti/>

35. Турик Єлисей. Формування інтересу школярів до української традиційної музичної культури. Наукові праці студентів та магістрантів мистецьких спеціальностей Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс] / [редкол.: В. Лабунець (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 223-227. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/80742.2>

36. Хомишин І.Ю. Компетентнісний підхід як основа оновлення змісту освіти. *Право і суспільство*. №1. 2018. С. 196-200. URL:<https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2dcffc2a-2260-4cba-b7e6-39ceceabe52b/content>

37. Черкасов В.Ф. Основи наукових досліджень у музичноосвітній галузі : [підручник]. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, Харків : ФОП Озеров, 2017. 316 с.

38. Чопік О.В., Казак Є.В. Використання інноваційних технологій як засобу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів з інтелектуальними порушеннями. *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 9 листопада 2023 р.* / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмитрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 369 с.С. 234-327. URL:<https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/tezy-2023.pdf>

39. Шередько І.Г. Потенціал українського музичного фольклору у формуванні ціннісного ставлення до батьківщини в молодших школярів. *Педагогіка*

формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. №70. Т.4. С. 94-98.

40. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство. *X Волошинські читання: зб. матеріалів всеукраїнської науковопрактичної конференції* / за заг. ред. Т. О. Яценко. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2022. 272 с.

41. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. вид. 3-тє, допов. Київ : НАКККиМ, 2016. 264 с.

42. Яланська С. П. Загальна психологія : конспект лекцій :навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня - бакалавр. 2-ге вид. виправл. і доп. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2023. 191 с.
<http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%AF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B02023.pdf>